

Obywatelska twarz dziennikarstwa

Małgorzata Łosiewicz

Citation: Łosiewicz, M. (2012). Obywatelska twarz dziennikarstwa. W: A. Kalinowska-Żeleźnik, A. Lusińska, J. Maćkiewicz (red.), Maski dziennikarstwa: księga poświęcona prof. dr. hab. Wiktorowi Peplińskiemu (s. 157-174). Pelplin: Wydawnictwo Bernardinum. ISBN 978-83-7823-099-1.

© Korzystanie z tego materiału jest możliwe zgodnie z właściwymi przepisami o dozwolonym użytku lub o innych wyjątkach przewidzianych w przepisach prawa, a korzystanie w szerszym zakresie wymaga uzyskania zgody uprawnionego.

Obywatelska twarz dziennikarstwa

W naszym kraju nieprzerwanie trwa dyskusja nad dziennikarstwem obywatelskim. Po wpisaniu w wyszukiwarkę frazy „dziennikarstwo obywatelskie” pojawia się ponad 1 040 000 wyników dla polskiej wersji językowej¹, co oznacza, że temat jest popularny i cieszy się zainteresowaniem społecznym.

Czym jest dziennikarstwo obywatelskie, czy ma szansę na rozwój, jakie będą jego losy w przyszłości? Jedni wieszczą jego rychły upadek, inni prorokują, iż zastąpi nurt mainstreamowy. Aby lepiej poznać oblicze dziennikarstwa obywatelskiego należy przyrzeć się medialnej działalności obywatelskiej w Polsce i jej konsekwencjom dla funkcjonującego rynku informacyjnego.

Refleksje nad definicją

Przedstawienie jednej i ostatecznej definicji dziennikarstwa obywatelskiego (ang. *citizen journalism*) nie jest w obecnej sytuacji możliwe z kilku powodów. Po pierwsze, dziennikarstwo obywatelskie jako działalność powiązana z internetem jest zjawiskiem młodym, w Polsce datuje się jego początek na 2005 rok. Nie ma też historycznych odniesień do warunków światowych, ponieważ za pierwszy serwis informacyjny dziennikarstwa obywatelskiego uważa się południowokoreański Ohmynews,

---

¹ Dnia 13.02.2012.

który powstał w 2000 roku. Zatem wciąż toczy się dyskusja, a uczestniczą w niej dziennikarze obywatelscy, dziennikarze profesjonalni oraz ich odbiorcy. Ostateczny kształt proponowanych pojęć zależy od grupy podającej kolejne rozwiązanie. Po drugie, przyczyną braku krytycznego określenia jest problem wynagrodzenia. Czy dziennikarz obywatelski powinien być wynagradzany, a jeśli tak jest, to czy uprawia on wówczas dziennikarstwo w interesie społecznym? Po trzecie, misja, która grupa dziennikarska ją posiada i realizuje, mainstreamowa czy obywatelska.

Przegląd definicji należy rozpocząć od propozycji Wikipedii, która nazywa dziennikarstwo obywatelskie „rodzajem dziennikarstwa uprawianego przez niezawodowych dziennikarzy w interesie społecznym”². Proponowany termin jest dość ogólny i pozostawia wiele niejasności. Kto jest dziennikarzem niezawodowym, czy ten, kto nie posiada wykształcenia dziennikarskiego, czy ten, kto nie jest zatrudniony w redakcji na stanowisku dziennikarza, redaktora itp. Kolejną wątpliwość budzi określenie interesu społecznego. Czy tylko dziennikarz obywatelski pisze/działa w interesie społecznym. Jeśli tak, to czy dziennikarz profesjonalny działa w interesie prywatnym?

Ponadto, należy pamiętać, że dziennikarz obywatelski to nie jest jednolite określenie dla całej populacji piszących. Tu również napotkamy problem definicyjny. Bo czy w ten sam sposób można potraktować, w określeniu pojęciowym, przypadkową osobę, która uczestniczy w jakimś wydarzeniu jedynie z racji bycia w konkretnym miejscu i czasie. Czy ten przypadkowy obywatel, który chwyci telefon komórkowy i udokumentuje niezwykle wydarzenie, robiąc zdjęcie czy kręcąc film i zamieści je w sieci lub wyśle do serwisu kontaktowego stacji mainstreamowej czy obywatelskiej, jest dziennikarzem? Jeśli przyjmiemy założenie, że z dziennikarstwem obywatelskim łączą się informacyjne serwisy internetowe, które pozwalają internautom na tworzenie i zamieszczanie zawartości, to czy można za dziennikarzy obywatelskich uznawać tylko tych, którzy przynależą do takich serwisów. Rozważając dalej, należałoby ustalić, które serwisy są w pełni obywatelskie, te stworzone przez media komercyjne, czy te, które z mediami komercyjnymi nie są powiązane. Z tej analizy wynika, że dziennikarstwo obywatelskie jest strukturą róż-

² http://pl.wikipedia.org/wiki/Dziennikarstwo_obywatelskie, z dnia 22.02.12.

nicowaną i o tej różnorodności należy pamiętać. W tym miejscu trzeba więc przedstawić klasyfikacje dziennikarstwa obywatelskiego, które pozwolą lepiej zrozumieć jego specyfikę i uporządkować kwestie definicyjne. Jeśli za kryterium przyjmuje się twórcę/właściciela serwisu, to dziennikarstwo obywatelskie można podzielić na:

- związane z mediami komercyjnymi, które utworzyły platformy obywatelskie,
- niezwiązane z mediami komercyjnymi, które działają na niezależnych platformach publicznych.

Inny podział będzie wynikał ze świadomości wyboru i w tym przypadku można mówić o dziennikarstwie obywatelskim:

- Niezamierzonym, gdy osoba nie przynależy do żadnego serwisu, a przypadkowo staje się świadkiem jakiegoś wydarzenia, dokumentuje je i ublicznia.
- Celowym, gdy osoba funkcjonuje w obywatelskim serwisie informacyjnym i przygotowuje materiały w celu ich zamieszczenia.

W przeglądzie definicji dziennikarstwa obywatelskiego nie może zabraknąć dyskusji dziennikarzy obywatelskich na ten temat. Jedną z nich wywołał swym materiałem „Dziennikarstwo obywatelskie – profesja czy pasja” Witold Janowicz z serwisu Wiadomości24.pl. Autor przyznał, że problematyka zdefiniowania dziennikarstwa obywatelskiego jest „niezwykle ubogo zbadana, zarówno pod względem naukowym, jak i z punktu widzenia wiedzy społecznej”³. Zaproponował więc dwie płaszczyzny rozmyślań, filozoficzną i socjologiczną, w odniesieniu do każdego z członów nazwy. W podejściu filozoficznym rozważa zgodność cech materiałów dziennikarzy obywatelskich z zasadami rzemiosła dziennikarskiego. Skupia się tu na pierwszym członie nazwy czyli dziennikarstwie. Jednak przeprowadzona analiza nie przynosi jednoznacznej odpowiedzi, czy wszystkie materiały autorów obywatelskich są dziennikarstwem. Podejście socjologiczne ogniskuje się na odbiorze i ocenie treści obywa-

---

³ W. Janowicz, *Dziennikarstwo obywatelskie – profesja czy pasja*, http://www.wiadomosci24.pl/artukul/dziennikarstwo_obywatelskie_8211_profesja_czy_pasja_21254.html, z dnia 23.02.12.

telskich przez społeczeństwo, którego wielu przedstawiciele nie posiada wiedzy technicznej i w recenzji opiera się na zawartości merytorycznej artykułów. Janowicz podsumowuje, „choć wszyscy dziennikarze są obywatelami, to nie wszyscy obywatele są dziennikarzami. Zatem o ile profesji, jaka zwie się dziennikarstwem, możemy przyporządkować przymiotnik obywatelskie, to nie każdemu twórcy, który publikuje swoje materiały w prasie drukowanej czy elektronicznej, możemy przyporządkować nazwę dziennikarz. (...) podstawową różnicę stanowi warsztat, jakim posługują się dziennikarze profesjonalni”. Autor proponuje też zastąpić słowo dziennikarz określeniem publicysta, które lepiej obrazuje sytuację, gdzie materiał dziennikarza obywatelskiego moderowany jest przez profesjonalistów. Pod prezentowanym wpisem pojawiło się 17 komentarzy osób, które publikują w serwisie W24.pl. Jedno z proponowanych rozwiązań podał Adam Degler, który definiuje dziennikarza obywatelskiego „dziennikarzem, bo przez samą swoją aktywność na forum publicznym ukierunkowanym na działania wspierające budowę społeczeństwa obywatelskiego wypełnia pewną misję oraz jest obywatelski, bo jest częścią kształtującego się społeczeństwa obywatelskiego”⁴. Aktywność społeczna jest więc tu podstawą działań, których celem ma być budowa społeczeństwa obywatelskiego. W tym nurcie pojęciowym można też umieścić propozycję Roberta Sałaty, laureata nagrody Dziennikarz Obywatelski⁵ 2006 roku, który uważa, że „dziennikarz obywatelski to taki patrol obywatelski(...)”⁶, a jego zadaniem jest dbałość o najbliższe otoczenie. Równie prostą i przejrzystą definicję proponuje też Marek Jeleś-

⁴ A. Dagler, http://www.wiadomosci24.pl/artykul/dziennikarstwo_obywatelskie_8211_profesja_czy_pasja_21254-4--1-d.html, z dnia 23.02.12.

⁵ Konkurs na Dziennikarza Obywatelskiego Roku zorganizowany przez serwis W24.pl po raz pierwszy odbył się w 2006 roku. Według pomysłodawców konkurs to wyraz uznania dla rodzącego się w Polsce fenomenu służenia innym poprzez upowszechnianie informacji. Dlatego chcą krzewić ideę dziennikarstwa obywatelskiego. Konkurs ma wyłonić osoby, które publikując w Internecie – i nie pobierając z tego tytułu wynagrodzenia – przestrzegają praw autorskich, ich materiały są rzetelne i służą społeczeństwu. Oprócz wyboru internautów, zwycięzców wyłania kapituła złożona z profesjonalnych dziennikarzy i medioznawców.

⁶ http://www.wiadomosci24.pl/artykul/dziennikarstwo_obywatelskie_8211_profesja_czy_pasja_21254-4--1-d.html, z dnia 23.02.12.

niański, były redaktor naczelny serwisu PC Centre⁷, który uznaje dziennikarstwo obywatelskie za „masowe komunikowanie, dokonywane za pośrednictwem różnych mediów, zwłaszcza Internetu i mediów audiowizualnych, którego inicjatorem są osoby nie będące zawodowymi dziennikarzami. Z poczucia misji/obowiązku lub ze względu na swoje zainteresowania informują oni o bieżących wydarzeniach, bardzo często o charakterze lokalnym. Informacjami dzielą się nierzadko zupełnie bezinteresownie, dla dobra swojego i innych”⁸.

Kolejną grupą, która podejmuje się zdefiniowania dziennikarstwa obywatelskiego są profesjonaliści, a wśród nich Piotr Najsztub. Był on jurorem konkursu na Dziennikarza Obywatelskiego w 2007 roku. Sądzi, że „dziennikarstwo obywatelskie powinno być bliskie pieniactwu. W warstwie społecznej, pieniacze ze swym uporem są niezwykle przydatni”. Stawia na dziennikarzy obywatelskich jako strażników spraw istotnych, którzy śledzą działania władz oraz różnych instytucji.

Dla pełnego oglądu kwestii definicji dziennikarstwa obywatelskiego warto zapoznać się z opiniami medioznawców na ten temat. Profesor Wiesław Godzic ma zastrzeżenia już do samego terminu „dziennikarstwo obywatelskie”. Te dwa człony zamiast uzupełniać się w sposób logiczny, wykluczają się. „Człon „dziennikarstwo” niesie za sobą pewne konotacje (redakcyjne, profesjonalne), a człon „obywatelskie” rodzi skojarzenie: nieredakcyjne i nieprofesjonalne”⁹. Kolejne wątpliwości dotyczą sposobu pojmowania misji dziennikarskiej. Dziennikarz obywatelski, który chce realizować misję, zaczyna interesować się sensacją niejednokrotnie pomijając sprawy zwykłe. Profesor Godzic zadaje też fundamentalne dla definicji pytanie, „czy dziennikarstwo obywatelskie powstało z potrzeby czasów, czy w wyniku pojawienia się nowych narzędzi, które umożliwi-

---

⁷ Wortal PC Centre istnieje od 2004 roku. Tworzony jest przez pasjonatów nowych technologii. Porusza szeroki zakres tematów: sprzęt komputerowy, oprogramowanie, gry komputerowe i konsole, Internet, bezpieczeństwo, biznes itd. Więcej http://pc-centre.pl/static/show/O_nas/id=9.

⁸ <http://eredaktor.pl/media-internetowe/dziennikarstwo-obywatelskie-definicja-diagnoza-i-przyszlosc/>, z dnia 23.02.12.

⁹ L. Raś, *Prof. Wiesław Godzic: Dziennikarstwo obywatelskie wymaga zapaleńców*, http://www.wiadomosci24.pl/artykul/prof_wieslaw_godzic_dziennikarstwo_obywatelskie_wymaga_189975-2--1-d.html, 23.02.12.

ły pisanie i publikowanie treści”¹⁰. W pierwszym przypadku ważna jest pasja i obiektywizm, w drugim chodzi o wykorzystanie narzędzi bez względu na chęć dzielenia się informacją. Druga opcja może skutkować chęcią naśladowania dziennikarzy profesjonalnych w tak znacznym stopniu, że uniemożliwi wypracowanie własnego stylu i takiej sytuacji nie można definiować jako dziennikarstwo obywatelskie. Do wątku nowych mediów i możliwości jakie niosą za sobą dla dziennikarstwa obywatelskiego nawiązuje inny medioznawca, profesor Maciej Mrozowski. Sądzi, że „dziennikarstwo obywatelskie może być źródłem nowego odrodzenia, jeśli (...) wykorzysta się je do ponownego odkrycia człowieka i społeczeństwa”¹¹. Tymczasem można mówić o początkowej fazie rozwoju, gdzie najważniejsze jest szybkie przekazanie informacji z miejsca zdarzenia, do którego nie dotarły jeszcze profesjonale ekipy. Poza tym mamy obecnie do czynienia z dwojaką sytuacją, z jednej strony grupy pasjonatów, którzy piszą i zamieszczają treści skupiając się wokół serwisów, gdzie moderatorzy czuwają nad jakością ich przedsięwzięć. Z drugiej, pod szyldem dziennikarstwa obywatelskiego działają ludzie sfrustrowani, dający w sposób stroniczy upust swemu niezadowoleniu.

Według specjalisty od mediów w Rosji Grega Simonsa „idea przyświecająca dziennikarstwu obywatelskiemu to działanie ludzi bez profesjonalnego przygotowania dziennikarskiego, którzy potrafią używać narzędzi nowoczesnej technologii i globalnej dystrybucji internetowej do tworzenia, uzupełniania lub sprawdzania faktów samodzielnie lub we współpracy z innymi”¹².

W przeglądzie definicji dziennikarstwa obywatelskiego nie może zabraknąć tej, którą proponuje Dan Gilmore¹³. Uważa on, że „dziennikarstwo obywatelskie to przede wszystkim działanie dla dobra społeczności lo-

¹⁰ Ibidem.

¹¹ L. Raś, Prof. Maciej Mrozowski: *Znaczenie dziennikarstwa obywatelskiego rośnie*, http://www.wiadomosci24.pl/artykul/prof_maciej_mrozowski_znaczenie_dziennikarstwa_188044-2--1-d.html, 23.02.12.

¹² http://www.ejc.net/magazine/article/citizen_journalism_in_the_age_of_global_terrorism; http://www.wiadomosci24.pl/artykul/jeszcze_jedna_definicja_dziennikarstwa_obywatelskiego_83920.html, z dnia 23.02.12.

¹³ W 2004 r. wydał książkę: *We, the media: Grassroots Journalism by the People, for the People*.

kalnej”¹⁴. Ludzie chcą dzielić się informacją, wiedzą i „pomóc zrozumieć własne społeczności, zarówno te wynikające z miejsca zamieszkania, jak i wspólnych zainteresowań”¹⁵. Jeśli chodzi o kwestie wynagrodzenia, to nie ma w tym względzie jedności, są serwisy, które wypłacają należności, ale zdecydowana większość autorów nie otrzymuje żadnych gratyfikacji pieniężnych z faktu pisania i publikowania materiałów.

Przedstawione przykłady definicji pokazują, iż wczesny etap rozwoju dziennikarstwa obywatelskiego powoduje, że trudno ustalić jej ostateczną wersję, która byłaby najpełniejszym określeniem nowego terminu. Wymaga to bowiem konstrukcji zgodnej z warunkami jej poprawności, charakteryzującej się najmniejszą liczbą błędów. Zatem, aby lepiej zrozumieć istotę problemu należy przyrzeć się pierwszym obywatelskim serwisom działającym w Polsce.

Wikinews i inni

Za początek dziennikarstwa obywatelskiego w naszym kraju można przyjąć 2005 rok i powstanie polskojęzycznej wersji Wikinews, serwisu informacyjnego, do którego każdy użytkownik może dodawać przygotowaną przez siebie treść. Wolny dostęp tego serwisu opiera się na technologii Wiki, która pozwala wszystkim osobom, zainteresowanym przygotowaniem i opublikowaniem informacji, uczynić to bez względu na status użytkownika. Zarówno zarejestrowani, jak i ci, którzy rejestracji nie dokonali mogą „redagować zawartość serwisu, dodawać nowe artykuły i tworzyć materiały dziennikarskie”¹⁶. Hasło powitalne na stronie Wikinews brzmi: „Witamy w Wikinews – wolnym serwisie, w którym każdy może dodawać oraz poprawiać informacje”¹⁷. Jego skuteczność zdaje się

¹⁴ *Gdzie zaczyna się dziennikarstwo obywatelskie?* <http://ireporter.blox.pl/2008/08/Gdzie-zaczyna-sie-dziennikarstwo-obywatelskie.html>, z dnia 23.02.12.

¹⁵ Wywiad Michała Kuźmińskiego z Danem Gillmorem: „Gdy internauta staje się dziennikarzem”, <http://www.doorg.info/2009/05/28/odmowic-czy-uznac-prawo-blogera-do-udzialu-w-debacie-publicznej>.

¹⁶ Wikinews, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Wikinews>, z dnia 19.02.2012.

¹⁷ Strona główna, http://pl.wikinews.org/wiki/Strona_g%C5%82%C3%B3wna 19.02.2012.

potwierdzać liczbą 12557 artykułów¹⁸, które znajdują się w archiwum. Publikowana zawartość jest dostępna użytkownikom strony na licencji Creative Commons Attribution 2.5, co oznacza, iż można korzystać z zamieszczonych materiałów w zakresie swobodnego kopiowania, rozpowszechniania, odtwarzania, modyfikowania i użytkowania w sposób komercyjny, pod warunkiem podania autora¹⁹. Dodawanie materiałów jest od strony piszącego bardzo proste, bowiem dostępny na stronie przewodnik, w zrozumiały sposób prowadzi przez poszczególne etapy. Zakładki: pomoc, napisz artykuł, pokój prasowy czy koordynacja wyjaśniają wątpliwości. Autorzy mają do wyboru następujące obszary tematyczne:

- Polska, z podziałem informacji na poszczególne województwa.
- Świat, z podziałem na poszczególne kontynenty.
- Polityka, z podziałem na: kronikę wyborczą, partie polityczne i polskie partie polityczne.
- Kultura, z podziałem na: film, muzykę i teatr.
- Sport, z podziałem na: ekstraklasę (2010-2011), piłkę nożną, siatkówkę i skoki narciarskie.
- Nauka, z podziałem na: technologię, edukację.
- Społeczeństwo, z podziałem na: sondaże, prawa człowieka.
- Gospodarka, z podziałem na: finanse, podatki, rynek pracy.
- Prawo, z podziałem na: akty prawne, prawo autorskie.
- Informatyka, z podziałem na: komputery, oprogramowanie, Internet²⁰.

Strefy tematyczne są więc bardzo szerokie i dają ogromne możliwości osobom o różnych zainteresowaniach na zamieszczenie swego materiału.

Na tych samych zasadach, publicznego i darmowego udostępniania treści, działają inne projekty oparte na idei Wiki (tabela 1), których koordynatorem jest Fundacja Wikimedia²¹. Jej polskim partnerem jest Stowa-

¹⁸ Stan na 19.02.2012 godz. 20:41 http://pl.wikinews.org/wiki/Strona_g%C5%82%C3%B3wna.

¹⁹ Więcej informacji na temat licencji na stronie: http://pl.wikinews.org/wiki/Wikinews:Warunki_u%C5%BCycia, z dnia 19.02.2012.

²⁰ Opracowanie na podstawie http://pl.wikinews.org/wiki/Strona_g%C5%82%C3%B3wna, z dnia 19.02.2012.

²¹ Więcej na temat Fundacji http://wikimediafoundation.org/wiki/Strona_g%C5%82%C3%B3wna, z dnia 19.02.2012.

rzyszenie Wikimedia Polska²², organizacja non-profit. Każdy może wesprzeć tę inicjatywę przeznaczając 1 proc. swego podatku dochodowego lub dowolną kwotę.

Tabela 1. Zestawienie projektów Fundacji Wikimedia

L.p.	Nazwa projektu	Kategoria	Zawartość
1.	Wikinews	serwis informacyjny	12 557 artykułów
2.	Wikipedia	wolna encyklopedia	881 296 haseł
3.	Wikiźródła	dokumenty źródłowe	28 822 teksty
4.	Wikispecies	katalog gatunków	314 926 haseł
5.	Wikisłownik	wielojęzyczny słownik	308 835 haseł
6.	Wikibooks	darmowe podręczniki	5863 moduły
7.	Wikimedia Commons	repozytorium mediów	12 224 727 multimediiów
8.	Wikicytaty	kolekcja cytatów	16 941 artykułów
9.	Wikiwersytet	wspólnota wolnej wiedzy	brak danych
10.	Meta-Wiki	koordynacja projektów	brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie serwisów Wikipedii http://pl.wikipedia.org/wiki/Strona_g%C5%82%C3%B3wna, z dnia 19.02.2012.

Na pytanie, dlaczego Wikinews jest wyjątkowym serwisem, odpowiedzi udzielają zarówno piszący, jak i użytkownicy, podkreślając następujące cechy:

²² Więcej na temat Stowarzyszenia http://pl.wikimedia.org/wiki/Strona_g%C5%82%C3%B3wna, z dnia 19.02.2012.

1. Jest to serwis dziennikarstwa obywatelskiego, gdzie każdy może dodawać swoje teksty, dzielić się informacjami o wydarzeniach, których był świadkiem. Każdy może stać się reporterem. Nie trzeba przechodzić specjalnych, długotrwałych i skomplikowanych procedur rejestracyjnych, aby móc aktywnie działać.
2. Zaletą serwisu jest prostota użytkowania. Nie wymaga od piszących znajomości HTML, łatwo można przygotować każdy tekst informacyjny, który po napisaniu od razu pojawia się na stronie. Posługując się zasadami redagowania tekstów w Wikinews zamieszcza się swój artykuł bez oczekiwania na akceptację treści.
3. Liczy się tylko informacja o aktualnych wydarzeniach. Musi się ona charakteryzować neutralnym punktem widzenia problemu, bez narzucania swojej opinii, czy przekonywania do opinii osób trzecich. Wikinews przestrzega rygorystycznie zasad etykiety. Zadaniem serwisu jest informowanie, a nie wciąganie czytelników w konfliktogenne dyskusje. Duży nacisk jest położony na odpowiedzialność za tekst. Nie może on łamać praw autorskich, zawierać kryptoreklamy czy forsować własnych opinii. Stawia się przede wszystkim na jakość treści, nawet kosztem pierwszeństwa. Wikinews deklaruje, że celem jest umieszczanie rzetelnych informacji, a nie pozyskanie czytelników przez zamieszczanie newsów w najkrótszym czasie. Serwis charakteryzuje brak reklam, które w sposób irytujący odbiorców przesłaniają część bądź cały ekran, uniemożliwiając odczytywanie treści. To z kolei sprzyja funkcjonowaniu bez ciągłej pogoni za sensacją, która ma za zadanie zwiększyć ilość odsłon, by podnieść atrakcyjność serwisu w oczach reklamodawców. Wikinews rezygnuje z reklam, aby nie popaść w zależność od ich środków i wymogów, i podkreśla na swoich stronach „sensacje nie są dla nas istotne”.
4. Najważniejsze jest poczucie, że Wikinews i siostrzane serwisy są dobrem wspólnym i mają służyć wielu pokoleniom, udostępniając bezpłatnie wiedzę. Wspólnota dotyczy 22 wersji językowych, w których ukazują się informacje Wikinews. Ta mieszanka językowa i kulturowa wzbogaca i przybliża problematykę innych regionów świata. Melanż pomysłów i rozwiązań autorów rozwija serwis, który charakteryzuje się dużą innowacyjnością i otwartością na

tematykę z różnych obszarów. Odpowiedzialność za serwis, jego obecny kształt i przyszłość jest kluczowa dla zaangażowanych.

W ślady Wikinews poszły inne serwisy, które od 2006 roku zaczęły uruchamiać wydawcy medialni (tabela 2).

Tabela 2. Serwisy obywatelskie profesjonalnych wydawców

L.p.	Nazwa serwisu	Data powstania	Nazwa wydawcy
1.	iThink.pl	kwiecień 2006	Thinkmedia
2.	Wiadomości24.pl	czerwiec 2006	Polskapresse
3.	EIOBA.pl (polska wersja)	czerwiec 2006	EIOBA
4.	MM Moje Miasto	2006	Media Regionalne Sp. z o.o.
5.	Interia360.pl	lipiec 2007	Interia.pl
6.	Alert.24.pl	2007	Agora
7.	Kontakt24.pl	2010	Grupa TVN
8.	Twoje Info	2009	TVP
9.	Infooko	2009	Wydawnictwo Axel Springer

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://pl.wikipedia.org/wiki/Dziennikarstwo_obywatelskie, z dnia 22.02.12.

Postanowili oni spożytkować istniejącą możliwość interakcji, którą zapewnił Web 2.0. Jedni zaczęli wykorzystywać informacje od dziennikarzy obywatelskich i zamieszczać je na swoich serwisach mainstreamowych z dopiskiem, iż informacja, zdjęcie czy film pochodzą z serwisu obywatelskiego, inni zostawiali je na serwisach obywatelskich. W wielu

z nich można przeczytać newsy tożsame z zawartością, którą podają profesjonaliści. Tu zaczęła się walka o kolejne odsłony i wyścig z czasem. Od 19 stycznia 2012 roku największy serwis dziennikarstwa obywatelskiego Wiadomości24.pl wysyła codziennie newsletter z aktualnościami (obraz 1).

Obraz 1. Newsletter Wiadomości24.pl

The image shows the header of a newsletter from Wiadomości24.pl. The header has a dark background with the title 'WIADOMOŚCI 24.pl' in white serif font. Below the title is a navigation bar with categories: 'Polityka', 'Kultura', 'Muzyka', 'Sport', 'Opinie', and 'Ciekawostki'. The main content area is divided into three columns. The left column features three news items, each with a small image and a text snippet. The middle column has a 'Bilet za... hasło' section with a 'GREASE' poster and text about a contest. The right column has a 'Książka za recenzję' section with a book cover and text about a contest.

WIADOMOŚCI 24.pl

Polityka   Kultura   Muzyka   Sport   Opinie   Ciekawostki

Dziś mecz Polska - Portugalia!
Spotkanie będzie ostatnim poważnym sprawdzianem biało-czerwonych przed rozpoczynającymi się za kilka miesięcy mistrzostwami Europy.

Kaczyński typuje wynik meczu z Portugalią: Będzie 3:0 dla nas "Jeżeli wynik będzie gorszy, uznam to za kompromitację Donalda Tuska" - tak na konferencji prasowej mówił prezes PiS.

Przekręty w kuble czyli afera śmieciowa
Ze znanym polskim ekologiem, Dominikiem Dobrowolskim, o brudnym interesie

Bilet za... hasło
GREASE Wygraj bilety do Teatru Muzycznego w Gdyni
Do akcji W24, propagującej polską scenę teatralną, dołącza Teatr Muzyczny z Gdyni.

Książka za recenzję
Czeka na Was 13 tytułów!
Na naszej liście znajdziecie 13 różnorodnych pozycji.
Dla każdego coś miłego :-)

Źródło: <http://www.wiadomosci24.pl/>, z dnia 29.02.12.

Takie działania wskazują na ewolucję serwisów, które zmieniają zasady funkcjonowania, odświeżają layouty czy logo. Dopasowują w ten sposób przygotowywaną przez siebie ofertę do potrzeb i oczekiwań odbiorców oraz do panujących warunków rynkowych. To oznacza, że chcą rozwijać się i działać, widząc przed sobą długookresową perspektywę.

Krytyka teraźniejszości i spojrzenie w przyszłość

Piotr Najsttub, który w 2007 roku z dużym entuzjazmem obserwował początki dziennikarstwa obywatelskiego przyznaje, że idea zбочyła z kursu, o którym myślał. Dziennikarze obywatelscy zamiast zająć się

ważnymi sprawami dotyczącymi, jak to określa „patrzeniem władzy na ręce”²³, zaczęli zajmować się tymi tematami, które opisują dziennikarze mainstreamowi, tematami, które można znaleźć wszędzie, we wszystkich mediach. Według Najsztuba to nie jest dobra droga. Bo obywatelscy to ludzie walczący z nieprawidłowościami dnia codziennego, to tropiciele prawdy i jej strażnicy. Z takim stwierdzeniem zgadza się również profesor Wiesław Godzic, który upatruje miejsca dziennikarstwa obywatelskiego w obszarze informacji lokalnych, często interwencyjnych, które tworzą osoby zawodowo niezwiązane z żadną redakcją. Klasyfikuje ten rodzaj działalności jako alternatywę dla dziennikarstwa profesjonalnego. Nie widzi zaś przyszłości dla dziennikarstwa obywatelskiego, które „ma być harcownikiem, freelancerem czy też takim medioznawcą, który będzie patrzeć na ręce i sprawdzać, czy zawodowcy trzymają się reguł. (...) wtedy profesjonalni dziennikarze nie będą go szanować i nie będą słuchać”²⁴. Obecnie media tradycyjne wykorzystują dziennikarstwo obywatelskie jako źródło aktualnych informacji. Profesor Maciej Mrozowski uważa, że dzieje się tak w przypadku prostych treści i wydarzeń, do których nie dotarli jeszcze profesjonalści. „Na razie optymizmem napawa fakt, że wciąż rośnie zainteresowanie tym zjawiskiem i utrwała się potrzeba natychmiastowego informowania innych o ważnych zdarzeniach”²⁵. Według Mrozowskiego to pierwszy etap procesu, z jakim mamy do czynienia. Jako kolejny prognozuje większe zaangażowanie w problemy i ich rozwiązywanie. Jeśli chodzi o oddziaływanie dziennikarstwa obywatelskiego na aktywizację i rozwój społeczeństwa obywatelskiego to postępy są skromniejsze od spodziewanych efektów. Jak twierdzi Mrozowski „potencjał obywatelski nie jest wykorzystany. Aktywność informacyjna w sieci nie „przekłada się” na aktywność społeczną. Zapewne dlatego, że

---

²³ L. Raś, *Piotr Najsztub: Dziennikarz obywatelski powinien być piniaczem*, http://www.wiadomosci24.pl/artukul/piotr_najsztub_dziennikarz_obywatelski_powinien_byc_187987.html, z dnia 22.02.12.

²⁴ L. Raś, *Prof. Wiesław Godzic: Dziennikarstwo obywatelskie wymaga zapaleńców*, http://www.wiadomosci24.pl/artukul/prof_wieslaw_godzic_dziennikarstwo_obywatelskie_wymaga_189975-2--1-d.html, z dnia 23.02.12.

²⁵ L. Raś, *Prof. Maciej Mrozowski: Znaczenie dziennikarstwa obywatelskiego rośnie*, http://www.wiadomosci24.pl/artukul/prof_maciej_mrozowski_znaczenie_dziennikarstwa_188044-2--1-d.html, z dnia 23.02.12.

jak dotąd dziennikarstwo obywatelskie nie wytwarza społeczników, tylko ich aktywizuje i równocześnie pochłania znaczną część ich aktywności”²⁶.

A co o perspektywach rozwoju sądzą sami dziennikarze obywatelscy?²⁷ Podkreślają, że najlepsi z nich dostają propozycje i przechodzą do mediów mainstreamowych. To powoduje lukę w wiedzy i doświadczeniach oraz brak możliwości ich przekazywania kolejnym osobom, które rozpoczynają przygodę z dziennikarstwem obywatelskim. Nowi nie obcują ze swoimi mistrzami, nie mają od kogo się uczyć. Ci, którzy odchodzą otrzymują zatrudnienie, wynagrodzenie i możliwości rozwoju oraz popularności. Ci, którzy zostają, po początkowym okresie euforii słabną w swym zapale pisanania i wtedy widoczna jest potrzeba silnej grupy, która będzie stanowiła fundament portalu. Wielu traktuje funkcjonowanie w serwisach obywatelskich jako początek drogi do mediów mainstreamowych, to dla nich okres przejściowy, nie zamierzają tu długo pozostać, wiązać się. Taka postawa w zasadniczy sposób odbija się na jakości tekstów, które niejednokrotnie są tematami odwzorowanymi z mediów głównego nurtu.

Powielanie tematów, brak dogłębnej analizy opisywanych problemów, słaba jakość tekstów, wysoka samoocena własnych umiejętności, często odbiegająca od rzeczywistości. Ten obraz podsumował Ossad, jeden z dziennikarzy obywatelskich, prezentując listę siedmiu grzechów głównych dziennikarstwa obywatelskiego:

DOcentryzm – moje teksty, mój profil, mój serwis i... nic więcej!

Jakby nie było poza tym nic ciekawego w całej Sieci...

NADOKON – Nałogowe Dodawanie Kontentu.

DOdupizm – publikowanie materiałów o wątpliwej wartości merytorycznej, językowej lub po prostu nic niewnoszących nowego; inne znaczenie: pisanie o TZDW, czyli o tematach z d... wziętych.

²⁶ Tamże.

²⁷ <http://www.doorg.info/2009/04/11/o-dziennikarstwie-obywatelskim-luznych-uwag-kilka/>, z dnia 29.02.12.

DOdym – schlebianie gustom masowego odbiorcy pod płaszczykiem „obywatelskich” tematów; inne znaczenie: dochrapanie się pozycji „lidera opinii” poprzez drogę bluzg i kłamstw.

DOkopiźm – dokopywanie tym, którzy mają inne poglądy, niż my; inne znaczenie: kopiowanie newsów i tematów z serwisów typu onet.pl itp.

DeMOLO – Depresyjno-Maniakalna Obserwacja Licznika Odślon.

WoDOlejstwo – pisanie dziewięćset dziewięćdziesiąt dziewięćmilionowego dziewięćset dziewięćdziesiąt dziewięćmilionowego dziewięćset dziewięćdziesiątego dziewiątego artykułu o polskich politykach, gejach, psich kupach i (ostatnio) sesji²⁸.

Ten oryginalny opis po części pokrywa się z ogólną krytyką dziennikarstwa obywatelskiego, która skupia się na braku obiektywizmu przy prezentowaniu problemów. Kolejnym zarzutem jest przeredagowywanie już zamieszczonych tekstów, które autorzy pobierają z mediów głównego nurtu. Dążenie do przedstawiania tematyki wiodącej w mediach mainstreamowych z własnego punktu widzenia. Odejście od problematyki lokalnej, która nie dotyczy zbyt dużej liczby potencjalnych odbiorców. Zainteresowanie rzeszami czytelników wiąże się bezpośrednio z odnotowywaniem ilości wejść na stronę. Fakt ten nie może jednak dawać podstaw do wyciągania bezpośrednich wniosków, dotyczących jakości prezentowanego materiału. Często wejścia te są bezrefleksyjne, a odwiedzający po kilkudziesięciosekundowym zlustrowaniu layoutu strony czy odczytaniu tytułu bądź leadu surfują już w kierunku innych stron, by w jak najkrótszym czasie zobaczyć jak najwięcej. Z ilością odślon związana jest także kwestia zamieszczania w serwisach obywatelskich reklam. Reklamodawcy z dużą uwagą śledzą to kryterium i jest ono dominujące przy podejmowaniu decyzji o współpracy. Funkcjonujący w serwisach ludzie wiedzą, że aby można było się rozwijać, pewne procesy wymagają oprócz zaangażowania, entuzjazmu i dobrej woli, określonych nakładów finansowych. Możliwość ich pozyskania daje wprowadzenie do serwisu reklam.

---

²⁸ Ossad, *Siedem grzechów głównych dziennikarstwa obywatelskiego*, http://twierdzaotwarta.blogspot.com/2009/02/siedem-grzechow-gownych-dziennikarstwa_06.html, z dnia 23.02.12.

Współpraca z reklamodawcami narzuca jednak pewien schemat działania, który jest taki sam, jak w przypadku mediów mainstreamowych. Liczy się ilość wejść na stronę, będąca miernikiem popularności i zainteresowania odbiorców. W tym momencie rozpoczyna się w serwisie walka o atrakcyjność materiałów, o ich sensacyjność, bo to przyciąga odwiedzających. I tak koło zamyka się. Każdy z działających portali przeszedł burzę dyskusji dotyczącą reklam. Prezentowane stanowiska nie są jednoznaczne. Serwisy z reguły decydują się na współpracę z reklamodawcami, aby dzięki temu móc realizować swoje cele.

Sfery finansów dotyczy też sprawa wypłacania należności autorom publikowanych materiałów. Tu problem wydaje się oczywisty do rozwiązania, serwisy tworzone przez koncerny medialne mogą zastanawiać się nad tym dylematem, ale serwisy tworzone przez grupy zapaleńców, którzy chcą realizować swoją misję nie mają nad czym dywagować z powodu braku zaplecza finansowego. Takie serwisy często liczą jedynie na wsparcie swych czytelników czy piszących. One z reguły nie zamieszczają reklam, bo chcą zachować niezależność od liczników odsłon. Jeśli znajdzie się sponsor, obdarowują autorów najlepszych artykułów nagrodami książkowymi.

Zdaniem autorki, mimo wszystkich przedstawionych niejasności czy niedoskonałości prezentowanego zjawiska, przed dziennikarstwem obywatelskim rysuje się przyszłość pod znakiem rozwoju. Czy jego dynamika będzie duża, to zależy od wielu różnych czynników. Jednak należy przyznać, iż dziennikarze obywatelscy mają większą łatwość w zamieszczaniu materiałów niż obarczeni procedurami redakcyjnymi profesjonalści. Mogą przedstawiać materiały o dowolnie wybranej przez siebie tematyce, które nie są poddawane rygorom polityki programowej serwisu. Są wolnymi ludźmi, którzy mogą publikować w dowolnych serwisach bez obawy o utratę etatu. Nie są obarczeni obowiązkami redakcyjnymi, mają czas, aby zajmować się sprawami wymagającymi skrupulatności i uwagi. Znają problematykę lokalną lepiej niż ich profesjonalni koledzy. Walczą o ważne dla społeczności sprawy, o precyzyjną informację, o inicjację i rozwój debaty publicznej. Oddziałują na media głównego nurtu, które przestały być jedyną opcją dla odbiorców poszukujących informacji. Dzięki temu jakość informacji zawodowców oraz dbałość o adresatów treści poprawia się.

Jednym z najtrudniejszych zadań na kolejne lata powinno być wyzwolenie potencjału obywateli, który mógłby przyczynić się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Czy uda się to osiągnąć, czas pokaże, ale kierunek wydaje się słuszny i warto zmobilizować wszystkie siły społeczne do jego realizacji.

Bibliografia

1. Dagler A., http://www.wiadomosci24.pl/arttykul/dziennikarstwo_obywatelskie_8211_profesja_czy_pasja_21254-4--1-d.html.
2. <http://eredaktor.pl/media-internetowe/dziennikarstwo-obywatelskie-definicja-diagnoza-i-przyszlosc>.
3. <http://ireporter.blox.pl/2008/08/Gdzie-zaczyna-sie-dziennikarstwo-obywatelskie.html>.
4. http://pccentre.pl/static/show/O_nas/id=9.
5. http://pl.wikimedia.org/wiki/Strona_g%C5%82%C3%B3wna.
6. http://pl.wikinews.org/wiki/Strona_g%C5%82%C3%B3wna.
7. http://pl.wikinews.org/wiki/Strona_g%C5%82%C3%B3wna.
8. http://pl.wikinews.org/wiki/Strona_g%C5%82%C3%B3wna.
9. http://pl.wikinews.org/wiki/Wikinews:Warunki_u%C5%BCycia.
10. http://pl.wikipedia.org/wiki/Dziennikarstwo_obywatelskie.
11. <http://pl.wikipedia.org/wiki/Wikinews>.
12. http://wikimediafoundation.org/wiki/Strona_g%C5%82%C3%B3wna.
13. <http://www.doorg.info/2009/04/11/o-dziennikarstwie-obywatelskim-luznych-uwag-kilka>.
14. <http://www.doorg.info/2009/05/28/odmowic-czy-uznac-prawo-blogera-do-udzialu-w-debacie-publicznej>.
15. http://www.ejc.net/magazine/article/citizen_journalism_in_the_age_of_global_terrorism.
16. http://www.wiadomosci24.pl/arttykul/dziennikarstwo_obywatelskie_8211_profesja_czy_pasja_21254.html.
17. http://www.wiadomosci24.pl/arttykul/dziennikarstwo_obywatelskie_8211_profesja_czy_pasja_21254-4--1-d.html.

18. http://www.wiadomosci24.pl/artykul/jeszcze_jedna_definicja_dziennikarstwa_obywatelskiego_83920.html.
19. Ossad, *Siedem grzechów głównych dziennikarstwa obywatelskiego*, http://twierdzaotwarta.blogspot.com/2009/02/siedem-grzechow-gownych-dziennikarstwa_06.html.
20. Raś L., *Piotr Najsztab: Dziennikarz obywatelski powinien być piniaczem*, http://www.wiadomosci24.pl/artykul/piotr_najsztab_dziennikarz_obywatelski_powinien_byc_187987.html, z dnia 22.02.12.
21. Raś L., *Prof. Maciej Mrozowski: Znaczenie dziennikarstwa obywatelskiego rośnie*, http://www.wiadomosci24.pl/artykul/prof_maciej_mrozowski_znaczenie_dziennikarstwa_188044-2--1-d.html, 23.02.12.
22. Raś L., *Prof. Wiesław Godzic: Dziennikarstwo obywatelskie wymaga zapaleńców*, http://www.wiadomosci24.pl/artykul/prof_wieslaw_godzic_dziennikarstwo_obywatelskie_wymaga_189975-2--1-d.html, 23.02.12.